Silja Kosola
LT, Nuorisolääketieteen dosentti
Lastentautien tutkimuskeskus
2.12.2021

Kannabiksen käytön rangaistavuuden poistaminen

Vaikka kannabiksen käyttö on Suomessa ollut rangaistavaa, erityisesti nuorten miesten kannabiskokeilut ja kannabiksen käyttö ovat lisääntyneet viime vuosina. Vaikka kannabiksen käyttö on Suomessa lisääntynyt, eurooppalaisittain suurin osa käytöstä on edelleen varsin satunnaista. Kansanterveyden näkökulmasta olisi tärkeää madaltaa hoitoon hakeutumisen ja pääsemisen kynnystä, jotta vakavimmilta haitoilta vältyttäisiin käytön yleistyessä. Tämä on erityisen tärkeää nuorten (alle 25-vuotiaiden) kohdalla.

Kannabiksen käyttörikos ja hoitoon pääsy

Arkityössä vaikutelmaksi on syntynyt, että suhtautuminen kannabiksen käyttöön rikoksena vaikeuttaa kannabiskokeiluista ja -käytöstä kertomista ja vaikeuttaa siten hoitoon pääsyä. Kannabiksen käytön rangaistavuudesta huolimatta erityisesti nuorten miesten keskuudessa kannabiksen käyttö yleistyy. Edeltävän kuukauden aikana kannabista käyttäneistä noin 20% käyttää kannabista päivittäin Suomessa, mikä on eurooppalaisittain keskitasoa.

Jos kannabiksen käytön rangaistavuus poistuisi, voitaisiin erityisesti alaikäisten päihteiden käyttöön puuttua muilla keinoin ilman, että siitä seuraisi rikosrekisterimerkinnän myötä merkittävää haittaa esimerkiksi opiskelupaikan hankkimiselle (vrt. alkoholi). On kuitenkin syytä edelleen huomioida kannabiksen käytön vaikutukset keskittymis- ja huomiokykyyn esimerkiksi liikenteessä, kutsunnoissa ja asepalveluksessa sekä ns. SORA-alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Koska aivojen kehitys jatkuu yli 20-vuotiaaksi asti, olisi kannabiksen käytölle perusteltua harkita korkeampaa ikärajaa kuin 18 vuotta (vrt. väkevät alkoholijuomat).

Kannabiksen käyttörikos ja lastensuojelu

Mikäli kannabiksen käyttäjä on alaikäinen, on hän edelleen lastensuojelun kohteena. Kannabiksen osalta on syytä korostaa lastensuojeluilmoituksen tärkeyttä hoitoon pääsyn varmistamiseksi.

Kannabiksen kasvattaminen

Mikäli kannabiksen käytön rangaistavuus poistuu, voisi olla perusteltua sallia pienen määrän kasvattaminen omaan käyttöön. Kannabiksen päihdekäytössä on kuitenkin merkitystä myös sillä, mikä on kasvin THC-pitoisuus (THC =

delta-9-tetrahydrokannabinoli). Koska lajikekohtaisten pykälien säätäminen ei ole tarkoituksenmukaista, pieni määrä voisi tarkoittaa kahta kasvia kansalaisaloitteessa ehdotetun neljän kasvin sijasta.

Kannabiksen käyttö ja ajoturvallisuus

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom on hiljattain linjannut, että kannabiksen käytön merkitystä ajoterveydelle tulee aina arvioida yksilöllisesti, mm. käytön tiheys ja muu terveydentila huomioiden. On todennäköistä, että ajoterveysvaatimukset eivät täyty kannabiksen käytön takia, jos käyttö on säännöllistä ja tiheämpää kuin kerran viikossa. Yksittäisenkin käyttökerran jälkeen henkilön tulisi pidättäytyä ajamisesta 24 tuntia. Lähtökohtaisesti säännöllinen kannabislääkitys on este ajamiselle.

Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa, ettei ajokortti ole kansalaisoikeus. Liikenteessä on voitava luottaa siihen, että kaikkien ajoneuvon kuljettajien toimintakyky liikenteessä pysyy turvallisella tasolla.

Kannabiksen käytön haittojen estäminen

Jotta kannabiksen käytön haittoja voitaisiin vähentää, tulisi valtakunnallisesti panostaa nuorten ja nuorten aikuisten kanssa kouluissa ja oppilaitoksissa sekä sote-sektorilla työskentelevien ammattilaisten osaamiseen: ajantasaiseen tietoon, ongelmakäytön tunnistamiseen ja arviointiin, puheeksiottoon ja interventioiden saatavuuteen. Moralisointi ja ennakkoluuloihin perustuvat käsitykset eivät toimi, sillä virheellisten väittämien levittäminen voi lisätä vastakkainasettelua ja vahvistaa nuorten käsitystä harmittomasta aineesta, jota aikuiset vastustavat periaatteellisin syin.

Haittojen ehkäisemisessä on syytä huomioida etenkin eri kannabislajikkeiden ja -tuotteiden THC- ja CBD-pitoisuudet (CBD = kannabidioli). THC on kannabiksen merkittävin psykoaktiivinen ainesosa, kun taas CBD voi estää tai vaimentaa THC:n vaikutuksia. Yhdessätoista Euroopan maassa tehdyssä tutkimuksessa kannabiksen päivittäinen käyttö oli yhteydessä kolminkertaiseen psykoosiriskiin verrattuna väestöön, joka ei koskaan käyttänyt kannabista. Riski kasvoi viisinkertaiseksi, jos käytössä oli päivittäin tuote, jonka THC-pitoisuus oli yli 10%.

Sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa kannabistuotteiden keskimääräinen THC-pitoisuus on viime vuosina lisääntynyt ja CBD-pitoisuus laskenut, mikä on lisännyt kannabiksen käytön muuttumista kannabisriippuvuudeksi sekä psykiatrisen hoidon tarvetta. Tämä kehitys tulisi Suomessa pyrkiä estämään.

Silja Kosola
LT, Nuorisolääketieteen dosentti
Lastentautien tutkimuskeskus
2.12.2021

Viitteet

Benedetti E, Resce G, Brunori P, Molinaro S. Cannabis policy changes and adolescent cannabis use: evidence in Europe. International Journal of Environmental Research and Public Health 2021;18:5174.

Di Forti M, Quattrone D, Freeman TP ym. The contribution of cannabis use to variation in the incidence of psychotic disorder across Europe (EU-GEI): a multicentre case-control study. Lancet Psychiatry 2019;6:427-436.

Freeman TP, Winstock AR. Examining the profile of high-potency cannabis and its association with severity of cannabis dependence. Psychological Medicine 2021;45:3181-3189.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom. Ajoterveyden arviointiohjeet terveydenhuollon ammattilaisille. Voimaantulopäivä 4.11.2019

Lu R, Willits D, Stohr MK ym. The cannabis effect on crime: time-series analysis of crime in Colorado and Washington state. Justice Quarterly 2021;38:565-595.

Manthey J, Freeman TP, Kilian C ym. Public health monitoring of cannabis use in Europe: prevalence of use, cannabis potency, and treatment rates. The Lancet Regional Health – Europe. 2021;10. doi: 10.1016/j.lanepe.2021.100227

Kiitokset avusta tiedon kokoamisessa: Päihdelääketieteen apulaisprofessori Solja Niemelä, Turun yliopisto; Päihdelääketieteen työelämäprofessori Kaarlo Simojoki, Helsingin yliopisto.